

belang van Brussel

Johan Van den Driessche

1.

Samenvatting

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), hierna Brussel genoemd, is voor verschillende redenen, waaronder strategische, belangrijk, ook in geval van een Vlaamse onafhankelijkheid. Voor die reden is het uiterst belangrijk dat Vlaanderen zijn bevoegdheden in Brussel behoudt en zelfs uitbreidt. De meest geëigende wegen daartoe zijn een grotere impact op de plaatsgebonden materies en het behoud/uitbreiding van zijn bevoegdheden inzake de persoonsgebonden materies.

Om een confederale staatshervorming mogelijk te maken en de Vlaamse invloed in Brussel niet te hypothekeren is in principe de invoering van een gemeenschapskeuze nodig in Brussel. Dergelijk concept hoeft niet tegen de EU regels te zijn, maar er lijkt toch wat extra onderzoek en afstemming met de praktijk nodig te zijn, o.a. inzake de inkomstengebonden sociale zekerheid en de personenbelastingen, om daarover met succes te kunnen negotiëren en dit te kunnen invoeren. Een bevoegdheidsoverdracht aan de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) waarbij de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) uitsluitend onder het rechtstreeks gezag komt van het Vlaamse parlement en de Vlaamse regering is, en slechts onder die voorwaarde, een alternatief. De nadelen die aan dit alternatief verbonden zijn, kunnen slechts worden verantwoord indien een staatshervorming een echte copernicaanse revolutie zou inhouden.

Wanneer Brussel gemeenschapsbevoegdheden zou krijgen, schaadt dit op korte en op langere termijn op ernstige wijze de belangen van

Vlaanderen en de Vlamingen in Brussel. Het zal bovendien de splitsing van het land versnellen, wat op zich geen slechte zaak zou zijn. Door Brussel nu gemeenschapsbevoegdheden te geven, verzwakt Vlaanderen echter zijn onderhandelingspositie in een boedelscheidingscenario en riskeert het Brussel, indien Vlaanderen dat al zou willen, als pasmunt kwijt te spelen. In essentie komt het immers hierop neer dat de positie die Vlaanderen dan zal bekleden in Brussel, zal bepalen of het tegenover zich één dan wel twee partijen zal hebben. Dat zal mede de prijs van die splitsing bepalen en mede de basis leggen van het feit dat Vlaanderen al dan niet Brussel volledig kwijt zal zijn.

Kan Vlaanderen overleven zonder Brussel? Natuurlijk, maar het zou een nieuwe onnodige nederlaag zijn, te vergelijken met de jaren 70 van de vorige eeuw toen Vlaanderen zijn meerderheid heeft opgegeven net op het ogenblik dat de machtsverhoudingen aan het kantelen waren. Bovendien is Brussel een stad van kansen en kan het een internationaal speerpunt zijn dat de sterkte van Vlaanderen verzinnebeeldt.

2. Het strategisch belang van Brussel voor Vlaanderen

2.1. In een Belgische context: Brussel is (voor Vlaanderen) te belangrijk en daarom moet Vlaanderen mee aan het stuur van Brussel zitten.¹

2.1.1. Offensieve reden: Brussel speelt een essentiële economische rol voor Vlaanderen en dus is het van strategisch belang dat Vlaanderen invloed heeft in Brussel.

Brussel is naast Antwerpen de belangrijkste motor van de Vlaamse en Belgische economie. De BTW (Bruto Toegevoegde Waarde) van beide arrondissementen is de grootste van het land, met op de derde plaats Halle-Vilvoorde², waarbij de hoge score van Halle-Vilvoorde een gevolg is van die Brusselse motor. Dit blijkt uit de aard van de economische activiteit van Halle-Vilvoorde³. Dit arrondissement heeft daardoor de tweede grootste BTW van heel Vlaanderen en komt bijvoorbeeld voor Gent of Kortrijk⁴. Halle-Vilvoorde kende over de voorbije 15 jaar ook de grootste groei⁵.

Naast zijn impact op de Vlaamse rand stelt Brussel ook 250.000⁶ Vlaamse pendelaars en Vlaamse Brusselaars tewerk of meer dan de hele werkgelegenheid van de stad Antwerpen⁷.

De economische activiteiten in Brussel zijn voor een groot stuk het gevolg van de locatie van internationale instellingen die als brandstof fungeren voor de Brusselse en Belgische economie, en die op hun beurt ook heel wat internationale investeerders en dienstverleners

1 Zie ook: *Wat met Brussel*, Davidsfonds, 2008, blz. 53 e.v.

2 Bruto Toegevoegde Waarde tegen lopende prijzen voor 2009 voor heel België: Brussel 19,4%, Antwerpen 11,4%, Halle-Vilvoorde 6,5%.

3 Zo is Brussels Airport direct en indirect goed voor 60.000 jobs, waarvan een groot deel te maken heeft met de internationale rol van Brussel (bron: Voka).

4 Bruto Toegevoegde Waarde tegen lopende prijzen voor 2009 voor het Vlaams Gewest: Antwerpen 20%, Halle-Vilvoorde 11,4%, Gent 9,6%, Kortrijk 4,6%.

5 Evolutie van het aandeel in de totale Bruto Toegevoegde Waarde tegen lopende prijzen van België tijdens de periode 1995-2009: Antwerpen -1,0%, Halle-Vilvoorde +0,6%.

6 Schatting van Voka.

7 Schatting van Voka.

hebben aangetrokken^{8, 9} waardoor Brussel wordt beschouwd als de 4de Europese zakenstad van Europa na Londen, Parijs en Frankfurt¹⁰, en de 15de zakenstad van de wereld (Antwerpen is de 96ste)¹¹. Brussel betekent dus economisch veel meer dan de plaats waar veel federale en regionale ambtenaren werkzaam zijn en de hoofdzetel van Belgische bedrijven gevestigd is. Die economische activiteit vertegenwoordigt ten opzichte van de totale economische activiteit naar schatting slechts 25%^{12, 13}. Ofschoon 25% enorm veel is, is het weinig zinvol te menen dat men Brussel onder druk kan zetten door op directe of indirecte wijze die activiteiten uit Brussel weg te halen (zie ook verder). Het is wel zo dat in geval van het verdampen of verdwijnen van België deze 25% gedeeltelijk zullen verschuiven naar andere gewesten of gewoonweg wegvallen. Tenslotte is meer dan 80% van de Vlaamse economie gericht op de export¹⁴. Dit niveau van export aanhouden in de toekomst zal voor Vlaanderen geen evidentie zijn, gezien een aantal fenomenen zoals de grotere concurrentie van de lage- en de stijgende technologische concurrentie van de BRIC-landen. Vlaanderen zal dus elke exporttroef kunnen gebruiken. Brussel is misschien geen sterk merk, maar het is wel een bekend merk dat als extra troef voor de stimulering van de Vlaamse export kan worden gebruikt.

Het belang van Brussel kan in de toekomst slechts toenemen. Het is

een geografisch gegeven dat het belang van landen afneemt en dat van steden steeds meer toeneemt. Vandaag leeft reeds meer dan 50% van de wereldbevolking in steden; in Europa is dat reeds 75%. Volgens specialisten is de trend dat over 50 jaar ongeveer 75% van de wereldbevolking in steden zal leven. Met zulke voorspellingen op lange termijn moet men natuurlijk opletten, maar vandaag wijst veel er op dat die trend de komende 10-20 jaar niet zomaar zal omslaan¹⁵. Bovendien wordt de wereld steeds vlakker en neemt ook de internationale dimensie van al wat er (economisch) gebeurt steeds toe, waardoor steden met een sterke internationale dimensie nog meer aan belang zullen winnen.

Maar ook in de meer nabije toekomst liggen er heel wat opportuniteiten. Het effect van de uitbreiding van de EU op de Europese instellingen in Brussel is nog helemaal niet uitgewerkt. Er zijn nog grote ongebruikte ruimtes in Brussel zonder bestemming en ook veel nog niet aangeboord (menselijk) potentieel (arbeidskrachten, architectuur, cultuur en (universitair) onderwijs en onderzoek). Brussel blijft centraal gelegen voor wie toegang zoekt tot kapitaalcrachtige consumenten in dit deel van de wereld. Het maakt deel uit van de Vlaamse Ruit die gevormd wordt door Brussel - Gent - Antwerpen en Leuven. Het is het enige stedelijk netwerk in België dat op internationaal niveau de vergelijking aan kan met andere stedelijke netwerken in Europa zoals

Randstad-Holland, het Ruhrgebied, Greater London en Ile de France. Het zou volgens een Nederlandse rangschikking Europees de vijfde plaats bekleden. Brussel maakt ook deel uit van de Europese banaan, een economisch weefsel dat zich uitstrekt van Londen over Brussel - Parijs - Holland - Frankfurt over Zuid-Duitsland en Zwitserland naar Milaan.

2.1.2. Defensieve reden: Brussel haalt vandaag onvoldoende uit de economische mogelijkheden die het heeft en de uitdagingen voor Brussel worden in de toekomst alsmat groter. Dat onderpresteren door Brussel heeft vandaag reeds een negatieve impact op Vlaanderen. De meeste Brusselse politici, noch het grootste deel van haar inwoners geven blijk van de juiste ingesteldheid om daaraan iets te doen. Dat noopt Vlaanderen om in Brussel actiever te worden, gewoon om zijn eigen toekomst veilig te stellen.

De economische rol die Brussel vandaag speelt is niet verworven. Om die rol te kunnen blijven spelen, dringen zich een aantal maatregelen op en zal een veel slagkrachtiger beleid nodig zijn dan nu het geval is. De bedreigingen en uitdagingen zijn immers enorm groot.

a. Brussel heeft economisch een aantal storende zwaktes en gaat een aantal grote bedreigingen tegemoet.

Brussel telt weinig echte beslissingscentra van multinationale

8 Het economische belang van de aanwezigheid van de EU en de internationale instellingen kan geschat worden op 100.000 jobs (C. Vandermotten, *Impact socio-économique de la présence des institutions de l'Union européenne et des autres institutions internationales en Région de Bruxelles*, ULB, 2007). Zie voor meer details: *The EU: Brussels capital*, position paper 'Brussels Metropolitan', 28 september 2010, beschikbaar bij Voka. Daaruit leren we o.a. dat Brussel ongeveer 5.200 diplomaten telt en tussen 15.000 en 20.000 lobbyisten, en na Washington het belangrijkste lobbycentrum ter wereld is. In Brussel zijn ook 1.800 vestigingen van buitenlandse ondernemingen, goed voor 234.000 jobs en 40% van het BBP (L. Sleuwagegen, K. De Backer e.a., *De buitenlandse aanwezigheid in Vlaanderen*, juni 2004). De aanwezigheid van de internationale instellingen staat in voor 70% van het zakentoeisme en 30% van het vrijetijdstoerisme.

9 De internationale rol van Brussel heeft voor zijn inwoners en de rest van het land uiteraard ook zijn nadelen waaraan niet steeds voldoende aandacht werd besteed. Dat betekent echter niet dat we daarom het kind met het badwater moeten weggooien en dat die rol geen echte toegevoegde waarde heeft voor Brussel en de rest van het land.

10 European Cities Monitor, Cushman & Wakefield, 2010.

11 Derudder B., Taylor P.J., 2003.

12 Eigen, zelf berekende ruwe schatting.

13 Zo is het aandeel in de pendelaars van de Vlaamse administratie in Brussel wellicht in de buurt van 20.000 (14.000 bij de Vlaamse ministeries, verhoogd met de tewerkstelling bij VRT en VDAB).

14 Bron Voka.

15 Die aantrekkingskracht van steden is volgens prof. Patrick Deboosere te verklaren door de stijgende behoefte aan nabijheid: voor jobs (plaats van kennis, clustering van bedrijven), verzorging, onderwijs en ontspanning, maar ook voor de culturele factor (mensen zijn op zoek naar cultuur en culturele diversiteit). Brussel telt vandaag ongeveer 80.000 universiteits- en hogeschool studenten.

ondernemingen, wat een negatieve impact heeft op de kwaliteit en het volume¹⁶ van de extra economische activiteit die zulke centra genereren. Brussel telt eveneens onvoldoende industrieterreinen en kent nauwelijks officiële Engelstalige communicatie¹⁷, wat grote handicaps zijn. De complexe stedelijke en gewestelijke organisatie zorgt voor overheidsbeslissingen die te traag zijn of het economische leven onnodig bemoeilijken¹⁸. Brussel heeft ook geen blits imago en wordt internationaal onvoldoende verkocht als bestemming.

De verstrengeling van Brussel in de *Vlaamse Ruit* (en vooral dan met Antwerpen) zet zich gestaag voort¹⁹. De (politieke) evolutie in Brussel om meer en meer afstand te houden van Vlaanderen²⁰ en Vlaanderen als vijand te beschouwen moet daarom als een bedreiging van de economische rol van Brussel worden beschouwd. Brussel heeft Vlaanderen immers nodig om die rol naar behoren te blijven vervullen²¹.

Op middenlange termijn zal Brussel ook meer en meer geconfronteerd worden met de verplaatsing van dienstenactiviteiten naar Centraal-

en Oost-Europa en naar het Verre Oosten²². Ook een belangrijkere decentralisatie van de Europese instellingen kan op de agenda komen. De concurrentie van steden als Breda²³, Barcelona, Madrid, Praag, Warschau, Boedapest, en Moskou is vandaag al groot en zal alleen maar toenemen. Het zullen bovendien slechts diè steden zijn die de beste levenskwaliteit bieden²⁴, die in staat zullen zijn de beste krachten aan te trekken en dus economisch succesvol te blijven. Gezien deze zwaktes en bedreigingen is een krachtig en gericht economisch beleid noodzakelijk.

b. Brussel kent een aantal enorme uitdagingen²⁵ waarvan sommige vandaag al Vlaanderen besmetten. De jeugdwerkloosheid bedraagt in Brussel 35%, wat dubbel zoveel is als het Europees gemiddelde²⁶. Het is de meest file gevoelige stad van België, en bovendien de meest dichtgeslibde hoofdstad van Europa²⁷. Brussel telt een aantal 'quartiers chauds' waar de politie twee keer nadenkt vooraleer ze daar een interventie doet²⁸. Dikwijls ligt de oorzaak in de armoede waarin jongeren er opgroeien²⁹. Los van de

vraag of de criminaliteit in Brussel hoger ligt dan in andere Belgische steden, wordt toch algemeen aanvaard dat onwil en de interne strijd tussen Brusselse burgemeesters een krachtig beleid op dat vlak in de weg staan³⁰.

Een andere uitdaging is de samenstelling van de Brusselse bevolking en de groei ervan. Slechts 44% van de Brusselaars is van Belgische origine³¹ ³² en de bevolkingstoename voor de periode 2010-2020 wordt geschat op 112.000³³. Wat Brussel inspireerde om de hulp van de rest van het land in te roepen om deze nood te kunnen lenigen. Deze bevolkingstoename dreigt de reeds hoge werkloosheid³⁴ in Brussel verder te doen exploderen zonder drastisch ingrijpen op beleidsmatig vlak. Vele gevolgen van het onvoldoende (kunnen) omgaan met deze uitdagingen hebben een negatieve invloed op het economische functioneren van Brussel, en dus ook van Vlaanderen. Bovendien besmetten sommige van deze negatieve invloeden vandaag reeds de Vlaamse rand en de rest van Vlaanderen³⁵. Daarom heeft Vlaanderen, ook in het belang van haar bevolking, er alle baat bij dat

16 Zoals centra voor onderzoek en ontwikkeling, ondersteuning door zakelijke dienstverleners van beslissingen met een internationale of Europese impact (eerder dan louter Belgische impact).

17 Andere landen waarmee Brussel grote concurrentie voert voor het aantrekken van buitenlandse investeringen hebben dit probleem niet of veel minder (Ierland, Nederland, Luxemburg, Zwitserland).

18 Een voorbeeld hiervan is de organisatie van de bouwvergunningen, waar meestal elke vorm van klantvriendelijkheid en respect voor de indieners ontbreekt (en we bedoelen daarmee niet dat deze diensten meegaand zouden moeten zijn). Het feit dat de organisatie en het beleid op gemeentelijk niveau gebeurt, maakt dat in elk gemeente de beoordeling van grensoverschrijdende projecten (geschat op 20% van de grote projecten) afzonderlijk plaatsvindt, en dus globaal trager gebeurt. Bovendien spreken de regels van de verschillende gemeenten elkaar soms tegen.

19 Met projecten als de nieuwe spoorwegverbinding langs de E19, de omvorming van de A12 tot autosnelweg, de ontwikkeling van Mechelen, het Gewestelijk Expres Netwerk, enz.

20 Zeldzame uitzonderingen niet te na gesproken zoals de samenwerking om open arbeidsvacatures in Halle-Vilvoorde te proberen in te vullen met werkzoekenden uit Brussel.

21 Bv. als hinterland voor zonevrije activiteiten en laaggeschoolde werkzoekenden - die Brussel in grote aantallen heeft -, om haar bereikbaarheid en mobiliteit te verzekeren, om haar financieel te ondersteunen en om haar internationale rol te verzekeren. Het feit dat meer en meer activiteiten verschuiven naar de Vlaamse rand maakt de verwevenheid en de nood aan samenwerking enkel maar groter.

22 Het is een algemeen erkend economisch fenomeen dat in het zog van de productieverplaatsing naar interessantere productie-regio's in een latere fase (delen van) de daarbij horende diensten eveneens volgen. (Bv. eerst verschuift het louter produceren van drukwerk; in een latere fase verschuift ook de opmaak van het drukwerk en nadien de redactie van de teksten).

23 Als centrum voor regionale hoofdkwartieren, gelegen halweg de HST van Brussel naar Amsterdam en met goed uitgeruste dienstenterreinen met meertalige lokale ambtenaren.

24 Op domeinen als veiligheid, mobiliteit, onderwijs, cultuur, milieu- en klimaatverandering, vernieuwing, e.d.

25 De uitdagingen die hier kort aan bod komen, kent vrijwel elke grootstad, en het mag dus niet verwonderen dat Brussel daarmee wordt geconfronteerd. Wat wel kan worden vastgesteld is dat de grootte van sommige uitdagingen groter is in Brussel dan in de andere grootsteden zonder dat daarvoor een objectieve reden lijkt te zijn, wat voor sommige van die uitdagingen een indicatie is dat er iets schort met de structuur van Brussel en/of de aanpak.

26 Brussel bengelt aan het staartje van het Europees peloton, samen met regio's zoals Andalusië en Calabrië (De Tijd, 11 maart 2011).

27 Studies van navigatiespecialist TomTom (Het Nieuwsblad, 27 januari 2011 en 15 juni 2011).

28 De Standaard, 2 februari 2010.

29 De Standaard, 15 april 2010.

30 Het Nieuwsblad, 15 april 2010.

31 Brussel Deze Week, 7 januari 2010, naar Eric Corijn en Eefje Vloeberghs, Brussel-Stadsschriften.

32 Voor Antwerpen is dit 60% (Het Nieuwsblad, 14 mei 2010).

33 Prognose van het Planbureau van 2007. Senator Bart Laeremans maakte een herberekening op basis van de reële bevolkingscijfers van Binnenlandse Zaken voor 2010 en komt tot een geschatte toename van de bevolking tussen 220.000 en 264.000.

34 De werkloosheidsgraad van 20,8% is het driedubbele van de Vlaamse en ligt nog steeds een kwart hoger dan de Waalse (De Tijd, 11 maart 2011).

35 Bv. wie durft beweren dat de Brusselse criminaliteitsexcessen, veroorzaakt door het ontbreken van een krachtdadige veiligheids- en tewerkstellingspolitiek, stoppen aan de gewestgrens? Welk kaderlid of bedrijfsleider uit het diepe Vlaanderen waagt zich, gezien het dichtslibben van Brussel, aan een vergadering aldaar voor 10 uur 's morgens?

Het politiek-strategisch belang van Brussel

deze uitdagingen een krachtig antwoord krijgen.

c. De Brusselse (politieke) gezagsdragers vertonen een gebrek aan goed bestuur.

Aan de economische rol van Brussel, die vooral het gevolg is van zijn internationale rol³⁶, heeft de Brusselse politieke klasse weinig verdiensten. De locatie van de Europese instellingen in Brussel was een toevalstreffer³⁷ en sindsdien kan met wat gebrek aan nuancering worden gesteld dat de internationale rol van Brussel een succesverhaal geworden is, ondanks de Brusselse (politieke) gezagsdragers. Vele buitenlandse bevoorrechte waarnemers stellen zich dan ook de vraag hoe het komt dat Brussel haar Europees statuut niet meer verzilvert³⁸.

Brussel slaagt er ook niet in zijn stedelijke en gewestelijke organisatie te verbeteren. Een fusie van de politiezones³⁹ en van gemeenten wordt afgeblokt⁴⁰, en de denkoefening van experts (van Franstalige en Nederlandstalige politieke partijen vertegenwoordigd in het Brussels hoofdstedelijk parlement) om bevoegdheden over te dragen naar het Gewest, gaf als enig concreet voorstel deze in verband met de strijd tegen duiven en vossen^{41 42}. Beide maatregelen behoren noch-

tans tot zijn autonome bevoegdheden. Ook inzake één van zijn kernbevoegdheden, de begeleiding van werkzoekenden, onderpresteren de Brusselse gezagsdragers. De werking van de bemiddelingsdienst Actris is zacht uitgedrukt geen toonbeeld van goed beleid⁴³, en de opleiding van de werkzoekenden, voor wat de Franse gemeenschap betreft, is heel gebrekkig. Het Institutioneel Akkoord voor de Zesde Staatshervorming dat momenteel voorligt, geeft slechts een eerste bescheiden aanzet tot verbetering op dat vlak⁴⁴.

Door dit gebrek aan doortastend beleid trok Antwerpen voor de eerste keer het afgelopen jaar meer buitenlandse investeringen aan dan Brussel^{45 46}.

Een stuk van de oorzaak van dit falen ligt waarschijnlijk in het feit dat, gezien het groot aantal in te vullen mandaten in vergelijking tot de bevolkingsgrootte, de spoeling te dun wordt⁴⁷. Daardoor vindt men blijkbaar onvoldoende personen die met de nodige verantwoordelijkheidszin afstand kunnen nemen van het te corporatistisch denken en het nodige gezag hebben om dit aan de bevolking uitgelegd te krijgen. Daardoor komt bovendien het democratisch model onder druk te staan. Maar ook de directe druk van de kiezer zal in Brussel wellicht

hoger liggen dan in Vlaanderen en Wallonië, omdat de fysieke afstand met de kiezer korter is en die kiezer misschien een groter gehalte Nimby⁴⁸-syndroom heeft (zie ook verder). Daarom ook dat sommigen de Brusselse Gewestregering eigenlijk een veredeld schepencollege noemen. De politiek in Brussel heeft dikwijls veel weg van ordinaire dorpspolitiek, waarbij wel veel aandacht gaat naar de woonfunctie, maar waardoor ook wie er maatschappelijk relevant is maar niet stemt, zoals de internationale gemeenschap en de bedrijven, te weinig aan bod komen⁴⁹.

Het falend optreden van de Brusselse gouverneur die verzuimde Vlaanderen in te lichten over een giftige rookpluim die tot ongeveer in Duitsland uitwoei of de ontbrekende kennisgeving naar Vlaanderen inzake vergiftigd Zennewater dat het Scheldebekken in vloeide, hoeft ons dan ook niet te verwonderen. Het hoeft ons ook niet te verwonderen dat de aanwezige internationale gemeenschap zich onvoldoende betrokken en geconsulteerd voelt in de zaken die (ook) haar aanbelangen. Het hoeft ook niet te verwonderen dat 30% van de Brusselse ondernemers plannen heeft om een deel van zijn/haar bedrijf te verhuizen, weg uit Brussel, waarvan 13% zelfs gewoon een deel van zijn activiteit-

36 Alleen al de 1.800 vestigingen in Brussel van buitenlandse ondernemingen, waarvoor de aanwezigheid van de internationale instellingen dikwijls direct of indirect een belangrijke factor is, zijn goed voor 234.000 jobs en 40% van het BBP (L. Sleuwegage, K. De Backer e.a., *De buitenlandse aanwezigheid in Vlaanderen*, juni 2004).

37 Oorspronkelijk had de Belgische regering Luik voorgesteld, maar toen bleek dat dit op geen steun kon rekenen van de andere oprichters van de E.G.K.S. werd finaal Brussel voorgesteld. (Roel De Groof, *Colloquium Brussel-Europa*, 2008).

38 In schril contrast met Maastricht bijvoorbeeld dat rond het 'Verdrag van Maastricht' op een succesvolle manier zijn hele branding heeft opgehangen.

39 'Geen enkele grote stad ter wereld is opgesplitst in zes verschillende politiezones. Brussel bevindt zich echter in die surrealistische situatie, omdat de Franstalige baronnen hun macht willen behouden en hun terrein afbakenen.' (Franstalige journalist-essayist Claude Demelenne, *De Standaard*, 8 maart 2011).

40 Marc Cools, voorzitter Vereniging van Stad en Gemeenten te Brussel (VSGB): 'Een fusie van gemeenten komt er nooit' in: *BDW*, 10 maart 2011. Daardoor is Brussel niet in staat om een globaal grootstedelijk beleid uit te werken (Lucas Vander Talen, *De Standaard*, 25 september 2010). Antwerps Havenscheper Marc Van Peel beschouwt bovendien de Antwerpse fusie en de besparingen die dat mogelijk hebben gemaakt als één van de redenen waarom Antwerpen financieel uit de zorgen is geraakt. Het hoeft inderdaad niet te verwonderen dat bijvoorbeeld het beheer van parkings, OCMW-infrastructuur, e.d. op die wijze efficiënter wordt en de hoeveelheidskortingen bij aankopen verhogt.

41 Steven Van Garse, *BDW*, 23 september 2010.

42 Ondertussen blijven de 33 sociale huisvestingsmaatschappijen, allen met een directeur-generaal met chauffeur, bestaan.

43 De dienst zat tot voor kort, door politiek getouwtrek, ongeveer anderhalf jaar zonder topman; er zijn te weinig begeleiders per werkzoekende; de dienst werk niet of slechts gedecentraliseerd; de middelen gaan teveel naar gesubsidieerde contractuelen in plaats van naar acties met meer duurzaam effect; de begeleiding is te vrijblijvend; enz. Het gevolg is dat Actris geen prioritaire partner is voor de bedrijven en het zijn vacatures vooral binnenkrijgt van de VDAB en Forem (o.a. *De Tijd*, 11 maart 2011).

44 Op domeinen als veiligheid, stedenbouw, huisvesting, mobiliteit, netheid en parkeerbeleid. Het aantal sociale huisvestingsmaatschappijen zou met 50 % worden verminderd.

45 IBM Global Services (*De Standaard*, 12 mei 2011).

46 'Want hoe gaat het eraan toe in die stad met haar 19 gemeenten, die allemaal een andere koers varen? De wildgroei aan administraties is er een blok aan het been van menig buitenlandse investeerder. De spaghetti aan regeltjes en gemeentelijke en partijpolitieke belangen leidt tot een chronisch gebrek aan eenheid. Daardoor is er van *het merk Brussel* helemaal geen sprake' (journalist Karsten Lemmens, *De Standaard*, 12 mei 2011).

47 Sommigen stellen dat Brussel echter niet meer politieke mandaten kent dan Vlaams Brabant dat ongeveer evenveel inwoners telt. Onafgezien van het feit dat de oppervlakte van Vlaams Brabant veel groter is, is er ook nog een verschil in bevoegdheden tussen een provincie en een gewest waardoor ook een verschillend profiel van politici vereist is. Tenzij, natuurlijk, men daarmee wil aantonen dat de Brusselse regering eigenlijk te vergelijken valt met een provinciale deputatie.

48 Not in my backyard (niet in mijn achtertuin).

49 Bijvoorbeeld: het nieuwe Plan voor de Internationale Ontwikkeling van 2007 mist nog steeds duidelijke politieke legitimiteit aangezien het nog niet het voorwerp heeft uitgemaakt van een openbaar onderzoek (Staten-Generaal van Brussel, *Thema's en conclusies*, 2010, blz 148).

ten naar het buitenland wil verplaatsen⁵⁰. Zelfs als dat laatste niet volledig toe te schrijven is aan factoren die niet met de specifieke situatie in Brussel te maken hebben, stemt dit percentage tot nadenken, want dit betekent dat het onderpresteren van Brussel wel degelijk een impact heeft op de hele Belgische economie.

Dit gebrek aan zin voor verantwoordelijkheid voor het groter geheel, beperkt zich trouwens niet tot de politieke klasse. Een treffend voorbeeld is het feit dat de Brusselse Kamer van Koophandel een vijftal jaar geleden er in bestond zich uit te spreken voor strenge geluidsnormen boven de stad. Zonder zich hier uit te spreken over de grond van de zaak zou men natuurlijk verwachten van een organisatie van werkgevers en zelfstandigen dat die maximaal zou inzetten op alles wat bijdraagt tot economische ontwikkeling. Wil Vlaanderen dat de Brusselse motor op zulk niveau wordt bestuurd?

d. Er heerst bij een groot deel van de Brusselse bevolking een gebrek aan interesse voor de economische en internationale rol van Brussel. Wie de debatten van de Staten-Generaal van Brussel⁵¹ heeft gevolgd, kon vaststellen dat de aandacht en interesse voor de economische en internationale rol van Brussel zeer bescheiden was. De hoofdstedelijke rol van Brussel kwam eigenlijk op een paar zinnen na, niet aan bod. Deze vaststelling is op zich al zeer opmerkelijk. Externe observatoren die van niet beter zouden weten, zouden nooit het gevoel krijgen dat hier de inwoners aan het woord zijn van een stad die in de hele wereld gekend is en die op economisch en wereldpolitiek vlak een vooraanstaande rol speelt. Het zou interessant zijn te onderzoeken wat de oorzaken zijn van dit

gebrek aan identificatie met de economische, hoofdstedelijke en internationale rol van Brussel⁵² en waarom die toch minder ingebed lijkt in vergelijking met bijvoorbeeld Antwerpen? Nochtans heeft ook daar de afgelopen tientallen jaren een grote immigratie plaatsgevonden, maar blijkt de rol van de haven daar wel tot het collectief geheugen van vele Antwerpenaren te behoren. Wat natuurlijk niet helpt, is dat die economische, hoofdstedelijke en internationale rol van Brussel door de beleidsmakers vrijwel niet gecultiveerd wordt, tenzij dan door op negatieve wijze te benadrukken wat voor lasten dit voor de Brusselaars wel met zich meebrengt. Er wordt veel te weinig benadrukt dat dit een bron van welvaart is, ook voor de Brusselaars.

Omtrent de hoofdstedelijke rol hebben de beleidsmakers er trouwens niet beter op gevonden om waar ook maar wettelijk mogelijk het woord *hoofdstedelijk* uit de benaming van de Brusselse instellingen weg te halen. Hoe wil men dan bij de bevolking een fierheid en verantwoordelijkheidsgevoel tegenover de rest van het land realiseren? De recente oproep van acht Franstaligen⁵³ om Brussel aan Brussel te geven is daarom verontrustend. Op die wijze dreigt men de focus van de Brusselaars nog meer op zichzelf te richten - op weg naar een stadseiland - en af te zonderen van zijn stakeholders, daar waar succes en zelfs overleving van elk weefsel, dus ook het Brusselse, voor een groot stuk afhangt van de wijze waarop men zijn stakeholders betreft bij zijn functioneren.

Er zijn te weinig positieve indicaties dat Vlaanderen vertrouwen mag hebben in de wijze waarop de Brusselse bevolking staat tegenover de hoofdstedelijke en internationale rol van Brussel. Brussel is één van de motoren van de Vlaamse econo-

mie en daarom moet Vlaanderen mee aan het stuur zitten. Met enige zin voor overdrijving zou men kunnen stellen dat Vlaanderen het beleid en beheer omtrent de luchthaven van Zaventem ook niet overlaat aan de gemeente Zaventem (met alle respect voor de inwoners aldaar die daar al jaar en dag wonen). Sommigen bestempelen de mogelijke Vlaamse betrokkenheid in Brussel als *kolonisatie*. Maar hoe moet de houding van Brussel worden beschouwd als het duidelijk opteert om geen rekening te houden met zijn stakeholders? Hoogmoed?

e. Besluit

Met wat vooraf gaat, hoeft het niet te verwonderen dat uit een internationale studie⁵⁴ blijkt dat in vergelijking met andere Europese stadregio's de economische groei eerder matig is en de groei van de werkgelegenheid beperkt. Volgens dezelfde studie blijkt dat Brussel kansen laat liggen voor groei in jobs in de sectoren transport, horeca en toerisme, evenals in de handel en de zakelijke diensten. T.o.v. de andere Europese zakensteden verliest het bovendien terrein o.a. op domeinen als overheidsklimaat, vastgoed, telecommunicatie, en gekwalificeerd personeel⁵⁵, ofschoon de bevoegdheden die Brussel terzake heeft daarvoor ruimte bieden.

2.1.3. Het 'verlies' van Brussel zal nogmaals aanleiding geven tot het verlies in Vlaanderen van een stuk van haar bovenlaag.

In het boek *De Vlamingen. Een volk zonder bovenlaag*⁵⁶ wordt beschreven dat Vlaanderen geen *echte* bovenlaag heeft, en welke krachten op dat vlak actief zijn. Ofschoon er niet wordt ingegaan op de oorzaken waarom dit is kunnen gebeuren en hoe het mogelijk is dat die krachten zulke impact hebben, is de conclusie van

50 Rondvraag door Beci i.s.m. met L'Echo/De Tijd (De Tijd, 29 december 2010).

51 In november 2008 tot april 2009.

52 In dat verband zou het interessant zijn na te gaan in welke mate één van de oorzaken het doodzwijgen is van de Vlaamse roots van deze stad omdat het *collectief geheugen* ongetwijfeld één van de bouwstenen is in de creatie van die identificatie.

53 Philippe Van Parijs, Eric Dekeuleneer, Alain Deneef, Serge Fautré, Etienne de Callatay, Henri Goldman en Jacques Borlée (De Tijd, 26 februari 2011).

54 Uitgevoerd door het Zwitserse studie bureau BAK Basel Economics in 2009.

55 European Cities Monitor, Cushman & Wakefield, 2010.

56 *De Vlamingen. Een volk zonder bovenlaag*, Joost Ballegeer, Kortrijk, 2005.